

KUSTBON

Nr 2 · Årgång 7

ORGAN FÖR
ESTLANDSSVENSKARNA I SVERIGE

Maj 1950

Lika drakhuvudena på forntida vikingaskepp, peka stävorna till dessa halvbyggda båtar från båtvarvet i Dyrhamn i Rikull ut mot Östersjön.

Konsten att bygga båtar har sedan urminnes tider behärskats av strändernas befolkning. Svenskbygden i Estland hade många duktiga och allmänt erkända båtbyggare, vilka ofta med enkla redskap och ringa utbildning byggde utmärkta farkoster. Skeppsbyggeriet hann dock aldrig utvecklas till någon självständig näring i svenskbygden, om man undantar några småvarv som huvudsakligen tillverkade rodd- och motorbåtar.

En s. k. skuta ägdes i regel av ett slags släktbolag. De manliga medlemmarna inom detta "bolag" hade oftast själva varit med om att bygga skutan och några av dem tjänstgjorde sedan även som besättningsmän och befäl vid seglatserna med ved, potatis, rökt skinka etc. mellan inhemska hamnar och framförallt Helsingfors, Hangö och Stockholm.

Utgiven av Svenska Odlingens Vänner bland
estlandssvenskar i Sverige.

Ansvarig utgivare: *Manfred Nyman.*

Redaktör: *Elmar Nyman.*

Red.-sekr.: *Lars Broman.*

Red. och Exp.: Tunnelgatan 23, 3 tr., Stockholm,
tel. 11 35 00.

Kustbons postgiro: 19 72 07.

Utkommer 1950 med sex nummer.

Prenumerationspris 1950 3 kr.

Annonpris: 1/1 200:—, 1/2 115:—, 1/4 60:—,
1/8 35:—

Förlovnings-, vigsel- och födelseannonser 5 kr.

Dödsannonser 15 kr.

Härnösand 1950. Härnösands Boktryckeri Aktiebolag

Innehåll

Upprätta släktregister! av E. N.	sid. 2
Om örtmedicin och folktro på Ormsö, av Anders Stenholm	” 3
Morgon-människor, av Domprosten Nils Bolander	” 5
En resa runt Östersjön, av Eduard Hasselblatt-Mariestadiuss	” 6
Adam Heldring 80 år, av G. S.	” 6
Idrottsprestationer av estlandssvenskar i Sverige av Bertil	” 7
Viktiga data för en svensk medborgare	” 8
Tanken. Dikt av J. L. Runeberg	” 8
Notiser	” 8
Resa i Fjärran Östern, av Eskil Westerman	” 9
Ur Kustbon nr 22 år 1930	” 10
Annonser	” 11
Familjenytt	” 12

Upprätta släktregister!

Hur den estlandssvenska folkstammen var sammansatt efter ålder, kön, civilstånd m. m. vid ankomsten till Sverige veta vi i stort sett tack vare ett register, som uppgjorts hos kommittén för estlandssvenskarna. När det gäller en hel folkgrupp förändras emellertid de befolkningsstatistiska siffrorna mycket snart och fortlöpande korrigeringar äro nödvändiga, om materialet skall kunna anses tillförlitligt.

De flesta estlandssvenskar ha också meddelat viktigare förändringar i familjeförhållandena antingen till kommittén för estlandssvenskarna eller till Kustbons redaktion. Det är emellertid omöjligt att nu kunna presentera några fullt representativa siffror över utvecklingen i Sverige tack

vare att många inte brytt sig om att lämna sådana uppgifter. Det är dock ej för sent att reparera dessa "försummelse". I många fall anser man sig ej vara moraliskt skyldig att meddela om giftermål, t. ex. där den ena parten är rikssvensk. Ur statistisk synpunkt äro dock även sådana äktenskap av samma betydelse som där bägge parterna äro av estlandssvensk härkomst. Det kan småningom bli av utomordentligt intresse att se hur snabbt och på vilket sätt den estlandssvenska folkgruppen assimilerats i det rikssvenska samhället. Alltså: skicka in ett brevkort till Kustbon om ändrade familjeförhållanden, då främst giftermål, födelser och dödsfall. Sådana informationer äro edra vänner och bekanta intresserade av och de äro samtidigt av största värde för forskningen om estlandssvenskarna i Sverige.

Men icke enbart de aktuella förhållandena äro av vikt. Vi bör också i möjligaste mån söka uppriktiga kontakt med de gångna släktleden. Vi ha inga kyrkböcker att tillgå här (åtminstone ej i nämnvärd omfattning), i allmänhet heller inga familjekronikor. Några ha kanske fått sin familjebibel med sig med däri gjorda anteckningar. I stort sett gäller det emellertid för oss att själva så vitt möjlighet finnes, upprätta ett släktregister. Och det är ingen tid att förlora. Snart äro de gamla borta, som veta något om de äldre sammanhangen. Anteckna vad ni vet om edra föräldrar, far- och morföräldrar osv så långt det går! Var de voro födda, och när, hur många barn de hade, vilken utbildning de fått, vad de sysslade med etc. I många fall är det uppenbart att det ej går att skaffa några sådana uppgifter, men dessa rader vilja framförallt väcka dessa, som ej tänkt på värdet av ett sådant familjeregister, men som ha möjlighet upprätta sådant. Det är orätt mot våra barn och nya anförvanter att icke låta dem veta mer om sina föräldrar, resp. släktingar, än att de i samband med det andra världskrigets ofärdsår återvänt till urfädernas gamla hemland.

E. N.

Jubileumsfemman

Svenska Odlingens Vänner jubileumsfemman, vilken säljes till förmån för estlandssvensk kulturvård, har rönt mycket stor uppskattning. Det är utomordentligt glädjande att kunna fastslå, att det arbete, som S. O. V. tagit till sin huvuduppgift, omfattas med en sådan förståelse av estlandssvenskarna själva och rikssvenskar, som stå dem nära.

Femman erhålles från Kustbons redaktion genom insättande av 5:— kr. på postgiro 35 13 11 eller 19 72 07 eller också genom insändande av nedanstående kupong till Kustbon, Tunnelgatan 23, Stockholm.

Härmed rekquireras ex. av Svenska Odlingens Vänner jubileumsfemman att sändas mot postförskott till

Namn:
Adress:

Anders Stenholm:

OM ÖRTMEDICIN OCH FOLKTRO PÅ ORMSÖ

Örtmedicinen har gamla anor. Den äldsta urkunden om läkeväxter, som man hittills påträffat, består av tre omkring 6.000 år gamla lertavlor med inskriptioner från Mesopotamien. Världens äldsta örtabok är 4.600 år gammal, och den härstammar från Kina. I Europa är det Grekland som kommer med de äldsta medicinska meddelandena. De finnas i de Homeriska dikterna "Iliaden" och "Odysseen" från omkring år 700 f. Kr. Den vetenskapliga medicinen tog sin början med Hippokrates som levde på 400-talet f. Kr. Denne man har fått hederstiteln "läkekonstens fader". Det var han som präglade grundsatsen: naturen, icke läkaren, botar. Läkarens konst är endast att söka avlägsna det, som skadar — det övriga klarar naturen. Denna grundsats gäller ännu i dag.

Antikens mest betydande verk om läkeväxter skrevos på Neros tid av den grekiska läkaren Dioskorides. Verket upptog inte mindre än 600 olika växtarter från Grekland, Italien och Mindre Asien. Genom sin fullständighet och noggranna beskrivning blev det oöverträffat under mer än ett och ett halvt årtusende. Ur detta verk hämtade bl. a. den klassiska forntidens största läkare, Galenos, en stor del av sitt vetande.

När Atens sol gick ned, tillägnade sig romarna grekernas medicin liksom deras andra vetenskaper. Den största romerske författaren på växtmedicinens område var Plinius, som var samtida med Dioskorides. Plinius sammanfattade allt det viktiga som dittills hade skrivits i ett digert verk på trettiosju band. I sju av banden behandlade han läkeväxterna, och där återfinnes bl. a. den äldsta berättelsen om germanernas bruk av läkeväxter. Där talas nämligen om en ört, som kallades Britannica och som användes av friserna mot munröta och skörbjugg.

Efter romarväldets fall övertogo araberna det växtmedicinska arvet och förde forskningen på detta område vidare. Huvudsätet för deras forskning och undervisning var den medicinska högskolan i Salerno. Hit strömmade skaror av studerande från när och fjärran. Bl. a. sände klostren hit en del munkar, som efter studiernas slut fingo ta med sig frön och avläggare från Salernos stora läkeväxtekulturer. Vid sina kloster anlade de klosterträdgårdar, och från dessa spredos växterna sedan med de vandrande munkarna allt längre mot norr. På så sätt kommo även de nordiska klostren så småningom i besittning av Salernos beprövade läkeväxter. Och munkarna utdelade med varm hand frön och avläggare från dessa till både herrar och bönder.

Mot denna bakgrund förefaller det ej underligt att folkmedicinen i de olika länderna uppvisar många gemensamma drag. De växtmedicin-

ska erfarenheterna ha fortplantat sig från trakt till trakt, från generation till generation. Då och då ha naturligtvis även lokala upptäckter av verksamma botemedel gjorts, men de förmå i regel ej undanskymma de stora sammanhangen.

I folkmedicinen på Ormsö kan man utan större svårighet spåra flera av de allmänna riktlinjer och principer, efter vilka sjukdomsbehandlingen på andra orter har gått. När en ormsöbo t. ex. använde urin som blodstillande medel, så var detta ej något nytt i läkekonstens historia. Redan i forntiden hade man sina "träckapotek", och den store Galenos uppträdde delvis som deras försvarare.

Ett annat ofta anlitat sätt att få blodet att stan- na var att stoppa såret fullt med jord. Inte heller denna metod kan sägas vara unik, ty redan hippokratikerna tala om läkejord. Forntidens mest ryktbara läkejord var den s. k. sigilljorden från ön Lemnos.

Även signaturläran, vars förnämste förespråkare var Paracelsus på 1500-talet, hade djupa rötter på Ormsö. Sålunda användes t. ex. lungörten ("longgräs") mot lungsjukdomar på grund av sina lungliknande jordblad, och magtumörer behandlades med en dryck, som bereddades av krossade gallbildningar på träd. Signaturläran gjorde nämligen gällande, att växterna äro så att säga signerade, ungefär som en medicinflaska med påklitrad indikation. Det skulle finnas yttre likheter mellan läkemedlet och det sjuka organet. Växter med hjärtlika blad voro sålunda medel mot hjärtsjukdomar, växter med gul saft botade gulsot o. s. v. Denna lära är mycket gammal, och den kan spåras ända tillbaka till den urgamla indiska och kinesiska medicinen. Även i vår tid har den sina förespråkare bl. a. inom homeopaten.

De gamla örtaböckerna äro i regel rika på besvärjelser och trollformler, ty man var allmänt av den uppfattningen, att åtminstone vissa sjukdomar framkallades av överjordiska makter, som tagit den sjuke i besittning. Det gällde därför att driva ut dessa makter och hålla dem på avstånd.

Även i folkmedicinen på Ormsö förekom mycken vidskepelse och trolldom. I rätt renodlad form framträder vidskepelsen i följande två exempel. När man ville, att en kvinnas förlossning skulle gå riktigt bra, slog man en käringknop ("läusknut") på ett strumpeband ovanför barnafödarskans läger och drog sedan upp knuten i den riktning barnet skulle framföras. Proceduren utrepades tre gånger. Metoden kunde även tillämpas, när en ko skulle kalva.

Om man hade knarrande leder ("knarr'n") uppsökte man i skogen två träd, som stodo så nära varandra, att ett knarrande läte uppkom, när vinden rörde vid dem. Från beröringsstället

tog man en c:a decimeterlång barkbit som var försedd med ett litet kvisthål. Denna barkbit skulle tryckas mot den sjuka leden av en änka. Medan hon med en syl borrade i kvisthålet frågade patienten: "Hännät borar du?" (Vad borrar du efter?). Änkan svarade: "Ät knarr'n". Samma fråga och svar upprepades tre gånger. Ville det sig då väl, så var leden botad.

Några andra åtgärder, som ha en stark vidskeplig prägel, må också nämnas. Den första vit-sippsblomman brukade ätas upp, ty man trodde, att den skulle medföra lycka och ge skydd mot sjukdomar. Denna tro äro ormsöborna ingalunda ensamma om. Knölros åter behandlades med nittionio olika ämnen, som buntades samman och anbringades på det sjuka stället. Av dessa ämnen må nämnas: malört, ormskinn, råttskinn, krita, stanniol, skrivbordspärmar, svart ull, tågvirke samt ett flertal växter och växtdelar, som insamlades vid vägskäl. Ytliga tumörer försökte man komma till rätta med genom att trycka asben mot svulsten. Benet skulle emellertid åter föras tillbaka till det ställe, där man hittat det. Vårtor bekämpades med fläsksvål. Sedan vårtorna gnidits in, gömdes svålen under en gårdsgårdssten. Stenen skulle vara belägen så att ingen kunde trampa på den. Vårtorna troddes försvinna i samma takt som svålen förmultnade.

Någon egentlig tandvård har aldrig förekommit på Ormsö. Trots detta hade påfallande många öbor friska och bra tänder — något som kanske hängde samman med deras enkla och sockerfattiga kost. Likväl var tandrötan ingen ovanlig företeelse på ön, och flera olika botemedel mot tandvärk äro kända. Det enklaste var kanske vanligt kallt vatten. I svårare fall vände man sig till en åderlätare. Men även en växt, nämligen bolmörten, har med stor framgång använts som medel mot tandvärk. Förr trodde man ju allmänt, att tandröta berodde på små maskar, som skadade tänderna. Denna föreställning lever fortfarande kvar i uttrycket "maskätna tänder". Terapin gick därför ut på att fördriva dessa maskar. I detta syfte strödde man bolmörtsfrön (bålfrai) på en upphettad järnplåt (t. ex. en plogbill) och inandades den därvid uppkomna röken. För att ingenting skulle förfaras, övertäckte man huvudet med en duk eller ett täcke. När fröna sprängdes sönder av hettan, blottade de maskliknande växtämnen. Några av dessa blevo kvar på järnplåten efter kuren, och då trodde man, att det var maskarna som ramlat ur tänderna. Att tandvärken verkligen försvann berodde på rökens nervlugnande verkan. Inte heller denna metod äro ormsöborna ensamma om. Åtminstone här i Sverige känner man sedan gammalt till den. I Arfwidh Månsons Örta Book, som utkom år 1654, finns en utförlig beskrivning av kuren.

På ytliga sår och kontusioner lade man ett färskt råttskinn. Inflammade och variga sår förbundos däremot med groblad ("groblaer"), och hudutslag behandlades med ett avkok på skvatt-ram. Man kände även till ett plåster, som bereddes av "Kärstas mamma" på 1800-talet och

som därför gick under namnet "kärstas plaster". Plåstret bestod av grankåda, vax, färtalg och honung. Det hade namn om sig att vara mycket bra och var synnerligen eftertraktat.

Av vänderotens rötter bereddes medicinen "balderjans drupar" (av estn. palderjan), som framförallt användes som nervlugnande medel, när man blev skrämmd. Medicinen hette därför också "skräckt drupar". Men även mot störningar i mage och tarm kom den till användning.

Hade man dålig aptit, drack man ett avkok på malört ("malättor"). Denna dryck ansågs även vara bra mot springmask. Också levermask hos får bekämpades med samma medel. "Spolmask-frai", d. v. s. medel mot spolmask hos barn, fick man däremot från de mogna frukterna av renfana, som krossades och stöttes sönder till ett pulver. Ät skrikande och gråtande barn gav man askan av brända ormar. Sådana skrikhalsar fingo även finna sig i att bli tvättade med vatten, i vilket man låtit ormskinn ligga.

Kamomillen var rätt sällsynt på Ormsö. Där- emot var gatkamomillen betydligt vanligare. Båda hade medicinsk användning. Till våtvärmande omslag användes de bl. a. mot blodförgiftning, svullnader och påssjuka. I form av te ("kamelste") utgjorde de medicin mot luftröskatarr och andra förkylningssjukdomar.

Ett annat medel mot svullnader och ömma leder var en gröt, som bestod av krossade etter-nässlor. Även kardborrblad ("skräksblaer") och enbärdricka kommo till användning mot sådana åkommor.

Te, ofta i hälsobringande syfte, kokades på åtskilliga växter och växtdelar. Här må endast nämnas fläder, baktimjan, lindblommor och lingonblad. Särskilt baktimjete ("liva te") ansågs vara bra mot reumatisk värk. Kaffe bereddes av rostad och malen säd och av vägvårda ("sigore"). Den sistnämnda växten användes än i denna dag i åtskilliga länder för framställning av ett gott kaffesurrogat.

Det är emellertid inte bara människorna, som drabbas av sjukdomar. Även husdjuren kunna bli sjuka, och folkmedicinen har därför även fått tränga in på det veterinärmedicinska området. På Ormsö var det framför allt nötkreaturen som blevo föremål för stor omvårdnad. Ledåkommor hos kor botade man med ett avkok på jordstammen hos getrams. Växten fick därför namnet "levärksgräs". Om korna hade "svaga ben" fingo de en dryck, som bereddes av vitpyrola ("bainvärksgräs") och öl. I "benstärkande" syfte användes även ett avkok på humle. Slutade korna att idissla ("fail e dråpe") stoppade man tordyvlar i munnen på dem. Ända upp till en liter kunde man få plats med. Även smält smör i varmt öl, jäst och fernissa kommo i dylika fall till användning.

De här omnämnda läkemedlen och läkemetoderna äro ingalunda de enda som varit i bruk på Ormsö. Det ovan anförda får endast betraktas som ett axplock ur den rika och mångskiftande flora av läkemedel, som ormsöborna varit för-

Domprosten Nils Bolander:

MORGON — MÄNNISKOR

Genom välvilligt tillmötesgående från Domprosten Nils Bolander och Stockholms-Tidningens direktion är Kustbon i tillfälle att i fortsättningen återge ett urval av Domprosten Bolanders mycket uppmärksammade söndagsbeaktelser i Stockholms-Tidningen.

Från min barndom i en mellansvensk stiftsstad har jag ett festligt och välsignat minne av ett friluftsmöte på Stora torget en fridens söndagseftermiddag, när en skara rödblusade, gitarrspelande kvinnliga frälsningssoldater med ljusa, jublande och bekännelseglada röster sjöng:

”O hur härligt att se
att ett notdrag kan ge
fiskar ett hundrafemtio tre...”

Jag minns att jag fick en våldsamt hjärtklappning inför denna triumferande sång. Jag hade stått och metat helt nyligen en hel dag nere vid Svartån och bara lyckats dra upp en ynkelig mörtpinne. Och här sjöngs det på en livlig melodi om etthundrafemtio tre fiskar i ett enda napp!... Det fisket ville jag bli med om. Jag kände ett hemligt mod stiga upp inom mig. Föga anade jag den gången att jag en gång på mitt sätt skulle få bli med i de människofiskarens skara.

”Då steg Simon Petrus i båten och drog nätet upp på land, och det var fullt av stora fiskar, ett hundra femtio tre stycken.”

Endast för den som går in under trons lydning randas en ny dag. När lärjungarna tveklöst lydde Guds order, lät Gud undret ske. En makalös fiskelycka begynner.

Slutskedet i den kända berättelsen om hur Herren uppenbarar sig för de sina vid Tiberias

trogna med. Isoleringen och bristen på läkare tvingade länge öborna till att i stor utsträckning lösa sina sjukdomsproblem på egen hand. Visst har mycket i den gamla örtmedicinen varit skrock och övertro, men man får inte glömma bort, att det är ur denna primitiva, på generationers erfarenhet grundade läkekonst, som den moderna läkarvetenskapen vuxit fram. Även om örtmedicinen i våra dagar kraftigt trängts tillbaka av syntetiska preparat, så ha dock läkewäxterna inte ännu på långt när spelat ut sin roll. Den senaste svenska farmakopén upptar fortfarande ett hundratal växtdroger, och i många andra länder är deras antal ännu större. Särskilt i krigstider, då åtgången av medicin är stor, brukar örtmedicinen fortfarande komma till heders.

sjö handlar om morgonens människor, sju män med Kristus.

Någon har med rätta påpekat, att påskupplevelserna i främsta rummet är knutna till morgonen. Om morgonen ägde uppståndelsen rum, på morgonens vägar mötte den Uppståndne de sina och i gryningstimman stod han på stranden av Gennesaret.

Kristus är morgonens Herre och de kristna är morgonmänniskor, som väntar stora ting av dagen som ligger framför dem.

Johannes känner med ens igen vännernas vän. Där kärleken finns, där är ögat. Johannes öppnar allas blickar med utropet: Det är Herren!

Det är nu full dag över Tiberias sjö och i de sju människens sinnen, vissheten: de är inte ensamma. Mästaren lever och är med dem.

Alla sju fylls av mod och förtröstan. Mästaren kommer och välsignar lärjungarnas enkla vardag.

Det står fast, att morgonens Kristus träder förvandlande in i varje människas vardag, om hon lyssnar till hans röst och lyder hans kallelse.

Man inbillar sig visst emellanåt att den religiösa upplevelsen, gemenskapen med Kristus, måste njutas i förnäm tillbakadragenhet från de borgerliga plikterna på något fjärran, upphöjt förklaringsberg. Man gör ungefär som de där indianerna i Latin-Amerika, om vilka det berättas, att de vallfärdar till ett kristet tempel. Men när de vänder hem igen brukar de ropa under tårar: Adios Christos — farväl, Kristus! De menar, att de lämnat Kristus kvar i helgedomen och förstår inte att han vill följa dem hem.

Mästaren vid Tiberias' sjö kommer inte till några tårdränkta svärmare och drönare utan till arbetets slavar mitt uppe i deras hårda kamp för brödkakan.

Där ska vi möta honom. Där vill han finna oss — i den grå vardagsgärningen.

Med Kristus — det är mod att leva, mod att arbeta. ”Kommen hit och äten.” Kom hit och smaka! Kristus har allt i beredskap — förlåtelsen, upprättelsen, friden, frimodigheten.

Det finns människor om vilka det kan sägas, att de sett uppståndelsesyner. Vi känner igen dem på den trosvissa våren i deras blick. Morgonens blankögda, genomlysta människobarn.

Vill du och jag bli sådana människor, måste vi vara uthålliga i vår längtan efter Kristus. En dagbräckning står han på stranden och vill tala med oss. Låt oss hälsa honom med utsträckta händer: ”Herre, er det dig der kommer i det fjerne, lyse skjær”. Och låt oss lyda hans order.

Då ska han välsigna vår arbetsdag och vardagsmöda och göra oss till morgonmänniskor.

En resa runt Östersjön

Början till denna historia ligger långt tillbaka i tiden.

År 1633 inskrevs som nr 92 i den teologiska fakulteten vid det nyinrättade universitetet i Dorpat magister Isaakus Hasselblatt Mariestadiuss, son till dåvarande syndikus i Mariestad. Av familjekronikan framgår, att resan över Östersjön varit synnerligen besvärlig.

Efter avslutade studier i Dorpat stannade Isaakus i Estland, gifte sig med Birgitta Ihering, dotter till den förste svenska biskopen i Estland. Nuckö blev arbetsfältet för den unge prästen. Bl. a. grundade han där den första folkskolan i landet. Så länge det svenska väldet varade, förblevo ättlingar till Isaakus H.-M. verksamma på Nuckö. Under ett helt århundrade försåg släkten Hasselblatt landet med teologer, av vilka en del avancerade till prostar och assessores consistorii.

Den för Sverige mycket ofördelaktiga freden i Hark den 29 september 1710 bidrog till att en del av släkten Hasselblatt emigrerade till Finland, där en ny släktgren uppstod. Huvuddelen av ätten stannade dock i Estland. En Hasselblatt hjälpte sin svärfader Anton Thor-Helle, som var av svensk börd, att översätta bibeln till estniska språket. Den utkom i tryck år 1739.

Efter det "fosterländska" kriget gjordes en del framsteg i Ryssland och några medlemmar av släkten i Estland utvandrade till Ryssland. Barnen till dessa utvandrare återvände emellertid till Estland. Reslusten hade dock väckts och under det första världskrigets orosfyllda dagar utvandrade återigen några medlemmar till Tyskland och Sverige. Fortfarande förblev huvuddelen av ätten bosatt i Estland. En Hasselblatt kunde sålunda under konung Gustaf V:s besök i Reval år 1929 på konungens fråga om hans härkomst svara: "Oaktat stammen befinner sig i Sverige, grönska bladen dock här."

Det andra världskriget blev uppbrottssignal för samtliga kvarvarande medlemmar av släkten Hasselblatt i Estland. Omständigheterna tvingade slutligen denna släkt att brådstörtat lämna de bygder och det land, där den i mer än 300 år verkat som ordets förkunnare och kulturspridare.

Nya generationer uppstå och försvinna. Den äldsta nu levande sentida ättlingen till Isaakus Hasselblatt-Mariestadiuss från hjältekonungens dagar har nu fullbordat sin resa runt Östersjön och återbördats till sina förfäders gamla hemland — Sverige.

Eduard Hasselblatt-Mariestadiuss.

Adam Heldring 80 år

Den 1 maj fyllde förre kyrkvärden i Revals svensk-finska St. Mikael församling Adam Heldring 80 år.

Herr Heldring föddes i Höbring by i Rikull socken, där han växte upp. Först var han vallpojke och sedan dagsverkare på Rikull herrgård hos baron Taube.

Efter att en kortare tid ha arbetat som fiskare i sin hemtrakt kom han så småningom till Reval. Där började han som hamnarbetare, fortsatte som tryckeriarbetare och blev senare anställd

som spannmålsförsäljare på båtar hos firman Rotermann. Vid första världskrigets utbrott blev herr Heldring brödförsäljare hos Rotermanns. Åren 1918—1920 arbetade han som rättsare på Rikull herrgård. I sin hembygd trivdes han väl, men återvände dock till Reval, där han som 50-åring antogs som brevbärare i postverket. Från denna tjänst pensionerades han 15 år senare.

Mest känd har dock herr Heldring blivit genom en av sina bisysslor. Under en lång följd av år var herr Heldring kyrkvärd i Reval.

Många är de kyrkobesökare, som beundrat den reslige och vänlige kyrkvärden, som villigt och glatt stod till tjänst vid alla gudstjänster, barn-dop, vigslar och jordfästningar.

Han har varit med om många höga besök i Svenska kyrkan: kung Gustav V, kronprins Gustav Adolf, arvrings Gustav Adolf, ärkebiskoparna Söderblom och Eidem m. fl. — Otaliga svenska turister har fått goda råd och värdefulla upplysningar av herr Heldring, som var Svenska kyrkans allt i allo.

Under många år handhade herr Heldring tiden Kustbons expedition. Dessutom har han alltid varit en mycket intresserad medlem av föreningen Svenska Odlingens Vänner vars hedersledamot han är och ledamot av församlingens kyrkoråd.

1944 överflyttade herr Heldring med sin familj till Sverige. Numera är han bosatt på Kustbohemmet på Ramsö i Stockholms skärgård.

På sin 80-årsdag uppvaktades f. d. kyrkvärden av många vänner och f. d. församlingsbor, som överlämnade en minnesgåva. Pastor Ivar Pöhl hyllade jubilaren med ett vackert tal. Sång, blommor och telegram visade huru omtyckt Heldring både varit och är.

G. S.

Idrottsprestationer av estlandssvenskar i Sverige

I förra numret av Kustbon redogjorde Viktor Aman för den estlandssvenska idrottens födelse och utveckling i svenskbygden. Föreliggande översikt är i viss mån en direkt fortsättning på Amans artikel och vill belysa de estlandssvenska pojkarnas insatser i rikssvensk idrott. Resultaten inom många grenar ha blivit överraskande goda och detta har även uppmärksamats på idrottsspalterna i dagspressen. Siffrorna få för övrigt tala för sig själva.

FRI IDROTT

1945.

Algot Friberg stötte 13.75 i kula och kastade 42.08 i diskus. Leander Gjärdman hade i samma grenar 13.45 resp. 40.00 samt noterade dessutom 6.32 i längd och 11.5 på 100 m.

1946.

Nya pojkar kom med i leken. Bl. a Egil Lindqvist i kula, längd och 400 m. samt Olle Lindström i diskus. Bland resultaten för detta år kan nämnas:

100 m.	Leander Gjärdman	11.6 sek.
200 m.	Leander Gjärdman	22.9 sek. (resultatet i yppersta eliten detta år)
400 m.	Leander Gjärdman	54.2 sek.
	Egil Lindqvist	55.0 sek.
Kula	Algot Friberg	14.19 m.
	Leander Gjärdman	13.12 m.
	Egil Lindqvist	12.60 m.
Diskus	Algot Friberg	44.45 m.
	Leander Gjärdman	39.98 m.
	Olle Lindström	36.81 m.
Spjut	Leander Gjärdman	52.78
Längd	Leander Gjärdman	6.28 m.
	Egil Lindqvist	6.22 m.

1947.

Några förbättringar av resultaten noterades inte, men en viss bredd började skönjas.

1948.

Den bästa och mest uppmärksammade friidrottssäsongen för estlandssvenskarna i Sverige.

Resultat:

100 m.	Leander Gjärdman	11.7 sek.
	Algot Friberg	11.8 sek.
	Egil Lindqvist	11.8 sek.
	G. Blomberg	11.9 sek.
200 m.	G. Blomberg	25.2 sek.
400 m.	Egil Lindqvist	54.8 sek.

Längd	G. Blomberg	6.49 m.
	Egil Lindqvist	6.18 m.
	Leander Gjärdman	6.12 m.
	Algot Friberg	6.09 m.
Höjd	G. Blomberg	1.70 m.
	Algot Friberg	1.65 m.
	Egil Lindqvist	1.60 m.
Kula	Algot Friberg	14.42 m. (resultatet ett av de bättre i landet 1948)
	Egil Lindqvist	12.81 m.
	G. Blomberg	12.79 m.
	Leander Gjärdman	12.50 m.
Diskus	Algot Friberg	47.12 m. (resultatet i yppersta eliten detta år)
	G. Blomberg	39.10 m.
	Leander Gjärdman	38.72 m.
	Egil Lindqvist	36.12 m.

1949.

Något sämre bredd än under 1948. Många resultat voro dock av god klass. Bl. a. kan nämnas:

Längd	G. Blomberg	6.50 m.
Höjd	G. Blomberg	1.70 m.
	Algot Friberg	1.70 m.
Kula	Algot Friberg	13.70 m.
	G. Blomberg	13.03 m.
Diskus	Algot Friberg	46.80 m. (på detta resultat placerade sig Friberg som 6:a i årets statistik)
	G. Blomberg	42.93 m.

Vid 1945 års JSM placerade sig Friberg som trea i diskus och som fyra i kula. Dessutom har Friberg och Blomberg nått flera finalplaceringar vid Stockholms DM. Andra, som varit finalister vid DM äro Olle Lindström och Einar Hamberg.

BROTTHING

Även inom denna sport ha estlandssvenskarna haft en del framgångar. I en klass för sig står Edvin Westerby, som 1949 blev svensk juniormästare i bantamvikt. Han har bl. a. gått en match mot 1948 års olympiske guldmedaljör Kurt Petersén, där han led ett knappt arbetsnederlag. En mycket god prestation. Han har även de sista åren deltagit i Stockholms lag i 4-stads tävlingarna. Andra som tävlat med framgång äro Barman och Laning.

BOXNING

Inom denna sport ha estlandssvenskarna hemma i svenskbygden aldrig haft några större kämpar, men här i Sverige ha bröderna Frejman dykt upp som kometer. Detta gäller särskilt Samuel, som på JSM 1949 kom 2:a i lätta tungvikten. Han är ett ämne till en storboxare. Vi hoppas, att han snart även skall klara sina äldre

Viktiga data för en svensk medborgare

- 7 år — skolgången börjar.
 13—14 år — rätt att anställas i industriellt arbete.
 14—15 år — konfirmation.
 15 år — vittnesgill vid domstol.
 16 år körkort för motorcykel.
 18 år — rätt att förvärva körkort — flickor får gifta sig.
 20 år — inskriven som värnplikting.
 21 år — myndighetsåldern — yrkeschaufför.
 22 år — rösträtt (året efter det man fyllt 21 år).
 23 år — valbar till fullmäktige.
 35 år — valbar till första kammaren.
 40 år — rätten att ingå i erkänd sjukförsäkring upphör.
 47 år — värnplikten upphör.
 60—65 år — vanlig pensionsålder.
 67 år — folkpension.

kamrater i seniorklassen. En del andra grabbar ha också försökt sig på denna "ädla" sport, fast än så länge med mindre framgång.

Även inom cykel- och kanotsporten ha en del prövat sin lycka. Hittills har dock ej några lagrar skördats, men med tiden får nog även dessa sin belöning.

Denna översikt skulle kunna specificeras både närmare och tydligare men då skulle Kustbons utrymme upptas av ett långt och tråkigt idrottsreferat. Tyvärr kan inte enbart rosor strös över pojkarna. Det har nämligen visat sig att träningsfliten på sina håll är alldeles för dålig. För många "soffliggare" finns. Det skulle inte skada, om dessa gick ner på en idrottsplats varje vecka och motionerade litet. Frisk luft och motion är hälsa, bästa vänner!

Till sist en vädjan till ungdomen. Låt ej den estlandssvenska idrotten dö. Fortsätt med det era äldre kamrater påbörjat och delvis lyckats med. Ha de estlandssvenska rekorden som mål och försök att förbättra dem. Det går säkert, men det fordras träning. Är Ni osäkra om hur träningen skall läggas upp, rådfråga gärna de äldre och mera erfarna kamraterna, som gärna står till tjänst. Lycka till med konditionsträningen för sommarens prestationer!

Bertil.

Tanken

Tanke, se, hur fågeln svingar
 under molnet lätt och fri;
 även du har dina vingar
 och din rymd att flyga i.

Klaga ej, att du vid gruset
 som en fånge binds ännu;
 lätt som fågeln, snabb som ljuset,
 mer än båda fri är du.

Är det glatt på jorden, vila
 bland dess fröjder glad också;
 är det sorgligt, ila, ila
 bort till högre världar då.

Johan Ludvig Runeberg.

Humanistiska fonden

har ur årets anslag till forskare bl. a. beslutat tilldela:

Rektor Gideon Danell 3.000 kronor som bidrag till tryckning av ordboken över Nuckö-målet. I en intervju i Dagens Nyheter har rektor Danell nämnt att hans ordbok nu börjar närma sig sin fullbordan och att den kan beräknas utkomma någon gång i slutet av nästa år;

Läroverksadjunkten Nils Tiberg 4.000 kronor till fortsatta undersökningar av estlandssvenskarnas folkliga kultur och språk;

Professor Per Wieselgren 500 kronor till resor och fotostatering för komplettering av en avhandling om ortsnamn och bebyggelse i Estlands forna och hittillsvarande svensksbygder.

* * *

St.-Tidn. 19/4 1950.

Sverige-febern bland jordbrukarna i Österbotten är för närvarande kraftigare än på länge. Under veckan 12—18 april annonserades inte mindre än femton hemmans- och lösöreauktioner i mellersta Österbottens kommuner.

Säljarna var nästan uteslutande bönder som tänker emigrera till Sverige och där skaffa sig nya gårdar. De österbottniska bönder som tidigare har rest över till Sverige har i brev hem framhållit att de trivs med de nya förhållandena, vilket säkerligen i hög grad har bidragit till att stimulera intresset för emigrationen till Sverige.

Resa i Fjärran Östern

Eskil Westerman från Rikull har under 5 månader seglat som befälselev på Svenska Ostasiatiska kompaniets "Mindoro", som är på 10.000 ton. Westerman återger i det följande några intryck från sin intressanta resa till fjärran länder.

I och med att man lämnar lotsen i Genua och styr färden söderut, lämnar man på sätt och vis civilisationen bakom sig. Vi hade tre och en halv dagars seglats med Mindoro, som gör en maximifart av 18 knop, innan vi kom till Port Said, Suez-kanalens norra ändpunkt.

Ett fartyg, som anlöper Port Said, hinner knappt innanför hamnpiren, förrän det omsvärmas av småbåtar. Det är mest krämare, som kommer för att bjuda ut sina varor: shoppingväskor, vykort, ringar m. m. De begära ungefär tre gånger så mycket som de beräkna få. Smycken av "äkta" guld söka de pracka på främlingen. Man får också vara på sin vakt för att ej bli bestulen in på bara kroppen, när dessa "köpmän" äntrat fartyget.

En färd genom Suez-kanalen är en upplevelse. På båda sidor om kanalen ser man ökensand så långt ögat når, här och var avbruten av en liten grön plätt. En och annan kamel sticker huvudet ovanför kanalvallen. Vi måste sakta farten under kanalfärden, för att inte vågskvalpet skulle skada kanalbankarna.

När man lämnat kanalen och Suez bakom sig och kommer in i Röda havet, sätter värmen in på allvar. I Port Sudan har man stadigt 50 grader i skuggan på dagen och 40 grader på natten. Här gjorde jag min första bekantskap med negrer, och den var inte särskilt angenäm. Även dessa hade en svår benägenhet för småstöder, fast i en mer behovsmässig form. Särskilt åtråvärda var gamla plåtkor, som de använde på många sätt, bl. a. till matboxar. Måltiderna bestod av bröd, frukt och vatten. De använde ett slags snus, som de titt och tätt drog upp i näsan. Det var mycket illaluktande, och de av oss som snusade på prov, klagade över smärtor i näsan.

Invånarna i Port Sudan ha i regel en mycket stor och oredig kalufs, ur vilken en träpinne sticker upp. Jag trodde att den utgjorde ett slags prydnad, tills jag fick se hur en och annan drog upp den och kliade sig i huvudet med den.

Nästa hamn var Djibouti och sedan anlöpte vi Aden. Där stiftade vi bekantskap med araber av samma kategori som i Port Said.

I Arabiska bukten passerar man ön Sokotra, märklig därför att den saknar fyr. Europeiska makter har åtskilliga gånger installerat en fyr på ön, men den har lika många gånger sönderslagits av infödingarna.

Efter sex stormiga dagar kom vi fram till Colombo på Ceylon. Här saknas ordentlig kaj, och

fartygen måste ankra på redan. Det vimlar av roddare, som tävla om att få frakta passagerare i land. Så snart man fått mark under fötterna, omsvärmas man av affärsinnehavare, som rycker en i kläderna och vill dra en med till sina små affärer, och "rickagubbar", som erbjuder en skjuts.

Jag armbågade mig tillsammans med en kamrat genom denna myllrande skara och upp på en buss, som var på väg ut ur staden till en badplats. Färden blev sagolik. Vägen kantades på båda sidor av palmer i vars skugga infödingarnas hyddor låg. Efter en timme kom vi till ett badhotell, som var nästan övergivet på grund av regntiden och "kylan" i vattnet. Vi njöt obeskrivligt av doppet. Vattnet kunde väl vara 25 grader varmt.

Vägarna på Ceylon äro i regel delade i två banor, ej med fasta vägmärken, utan genom flyttbara tomat. Skulle alltså körbanans bredd inte räcka till för någon chaufför behöver han endast hoppa ur och flytta på vägmärkena.

Singapore var nästa mål. Landstigningen här blev föga mer fridfull än i Colombo. Singapore är skornas stad. Jag kan lugnt påstå att 95 proc. av alla affärer saluför skor.

I Singapore börjar bruket att överlåta hårdare arbeten på kvinnorna bli märkbart. Här sysslade många kvinnor med gatuarbeten. Något som främlingen ej kan undgå att lägga märke till i den stad är de käppar, som sticker ut överallt från husen (se bilden), och på vilka man hänger kläder till tork.

Så följde Manila och Hongkong. Kina är ett kapitel för sig, varom man har svårt att få ett riktigt grepp. Jag lade särskilt märke till djonkarna i Hongkong, som inrymde två familjer och styrdes av en farmor eller mormor, medan någon yngre kvinna med ett barn hängande på ryggen skötte eventuella segel och åror. — Staden är en sevärdhet. Den ligger på båda sidor om en in-skjutande vik och klättrar uppför bergsluttningar. Den ena delen av Hongkong är mycket europeisk, den andra är en äkta kinesstad.

Så följde en rad japanska hamnar. Ockupationen ger Japan sin prägel. Vita behandlas med

Ur Kustbon nr 22 år 1930 återge vi följande:

”Estlands Vänner i Sverige

Det finns ett arv, som är gemensamt för alla inom ett folk, såväl hög som låg, fattig som rik, och det arvet är modersmålet. Ingenting är mera ägnat att ena människor, ingenting är heller dyrbarare.

Kärleken till modersmålet är därför något självskrivet hos varje sunt folk.

I Estland ha vi en grupp bofasta svenskar, som trots svåra yttre påfrestningar troget bevarat svenskt språk och svensk kultur och som utgöra vår första och äldsta utpost för svensk odling i Österled. Den starka förtröstan i de ideella strävandena har försäkrat dem den framgång i arbetet, som många gånger varit förenat med svårigheter. Intresset för svenskarna i Estland har i moderlandet Sverige vuxit år från år, men så äro också Svenska Odlingens Vänner värda allt det stöd, de kunna få från Sverige.

Det namn, som outplånligt blivit inristat i Estlandssvenskarnas historia, är Professor Wilhelm Lundströms, banbrytaren för allt arbete i svenskhetens tjänst. Estlandssvenskarna voro också de första, som blevo föremål för hans särskilda intresse, och efter bildandet av denna första koloni i Österled, har den allsvenska rörelsen under hans ledning utvecklats till den världsörelse, den i dag är.

En annan av våra Estlandssvenskars stora vänner är Generalkonsul Folke Bökman, som alltid haft levande intresse för den svenska kolonien i Estland, företagit flera resor ditöver och är en verkligt varmhjärtad svensketsvän. När frågan om inrättande av ett svenskt gymnasium fördes fram, donerade Generalkonsul Bökman 25.000: — kronor till realiserandet av denna vackra tanke. Under sina talrika resor i utlandet säger han sig aldrig ha träffat någon svensk koloni, som i likhet med svenskarna i Estland så bibehållit det svenska språket och den gamla förbindelsen med moderlandet.

stor respekt. Man kan köpa allting otroligt billigt i Japan, förutom kläder, som inte står att få.

Sedan gick färden hemåt igen och vi kom tillbaka till Manila på Filippinerna. Denna stad bär tydliga spår efter kriget, bl. a. sticker ett otal vrak upp inom hamnområdet, men den gör ett nätt och trevligt intryck. Jag tyckte att den verkade svensk.

Via Dumaguete och Cebu, en idyll med lekande barn och grisar i palmernas skugga och en av världens vackraste platser, via Singapore, Colombo och övriga hamnar, som vi redan besökt, kom Mindoro tillbaka till Europa — och ”civilisationen”.

Eskil Westerman.

När hungersnöden hotade det lilla Runö, var det Generalkonsul Bökman som tog initiativet till en insamling, som räddade denna lilla folkspillra från svält och nöd.

Friherrinnan Louise Falkenberg, född Ekman, vars offervillighet och varma hjärta för andras nöd, är så väl bekant, räckte även nu en hjälpande hand.

Bland dem som särskilt med stor frikostighet bidrogo till denna behjärtansvärda insamling voro grosshandlarne James Svensson och Bror Albrechtsson i Göteborg.

Från Skåne hade denna insamling, förmedlad av Sydsvenska Dagbladet, haft glädjen räkna med stora mängder spannmål, för vilket de förtjäna ett varmt tack.

Fröken Märta Lindquist har genom väckande artiklar i Svenska Dagbladet mycket bidragit till, att denna insamling omfattades med ett så allmänt intresse — — —.

Här endast några namn i den långa raden av estlandsvänner i Sverige.

Vi ha i ingressen i denna lilla artikel talat något om det, som enar ett folk och är gemensamt för ett folk, om ett arv, som heter vårt modersmål, och det arvet är dyrbart — — —.”

*

Runö har, enligt uppgift i St.-Tidn. estniska upplaga den 8/2 1950, återbefolkats av fiskare och jordbrukare från Ösel. Ön har endast en ryss, vilken tjänstgör som fyrvakt. Högsta lokala myndighet är milischefen. Hela ön bildar ett enda kollektivjordbruk. De nya ”runöborna” lär trivas bra i sin isolering. Ett urval av erfarna säljägare från hela landet ha skickats till Runö för att instruera nykomlingarna i säljakstens teknik.

Förhandsmeddelande:

S. O. V:s årsmöte och estlandssvensk hembygdsdag hålles i år den 20 aug. på Tollare.

Familjenytt

HANS NILSSON
och
MELITA WESTERBERG

I Estuna kyrka lördagen den 8 april 1950.
Vigseln förrättades av kyrkoherde M. Rosenius.

Fiskredskap från Ormsö

till salu.

3 st. ålryssjor med arm (djup: 4,5, 4,5 och 8 fot)

7 st. strömmingsskötar (djup: 7 och 10 fot)

Närmare upplysningar genom

A. STENHOLM, Coldinutrappan 5,
Stockholm Tel. 50 84 45

Estlandssvenskar,

om Ni går i byggnadstankar,
skriv och rådgör med

J. E. HAMMERMANS RITKONTOR
Adr. Degerbyn, Skellefteå Tel. 55004

Ritningar, beskrivningar, kostnadsberäkningar
för husbyggnader

Planering och planeringsförslag till tomten

Ärade prenumeranter,

som ännu ej erlagt prenumerationsavgift för
år 1950, torde benäget insätta kronor 3 å
Kustbons postgirokonto nr 197207 eller in-
sända beloppet direkt till tidningens red.
Tunnelgatan 23III, Stockholm.

*Glöm ej heller att uppmana Edra vänner
och bekanta att prenumerera på Kustbon!*

Vår kära mor, mormor,
farmormor och mormormor

Katarina Appelblom

— f. Friberg —

född den 14 maj på Ormsö
avled den 22 mars 1950 i Hult.

Djupt sörjd och saknad av

BARN, BARNBARN, BARNBARNBARN
samt övrig *Släkt* och *Vänner*.

*Lycklig du, vår mor, som samlat
Uti himmelen din skatt,
Som ditt ljus i Jesus hade
Under jordelivets natt!
Över jordens dystra bölja
Herren Jesus ömt dig bar,
Och uti den mörka dalen
Han ditt klara ljus själv var.*

Vår älskade mor,
farmor och mormor

Gertrud Gäddman

— f. Blomman —

född den 17 april 1858 på Ormsö
avled den 19 febr. 1950 på Åhs
äld.-hem i Derome, Halland.

I tacksamt minne bevarad av
BARN och **BARNBARN**.

*Moder sov i ostörd ro
Uti gravens tysta bo.
Jesus som Dig livet gav
Skall Dig väcka ur Din grav.*

Vår älskade syster

Olga Fagerlund

född den 7 dec. 1902 i Rikull
avled den 2 mars 1950 i Stockholm.

Innerligt sörjd och saknad av

SYSKON, SYSKONBARN
samt övrig *Släkt* och *Vänner*.

*Ja därhemma hos vår Jesus,
Vid den floden av kristall
Där de gyllne harpor klinga
Du en gång oss möta skall.*

Utgivarkorsband

FÖRLOVNING:

I Stockholm den 8 febr. 1950 mellan rikssv. *Axel Pettersson* och *Hilda Söderkvist* från Ormsö.

LYSNING:

I Stockholm i Brännkyrka församling mellan *Robert Westerblom* från Gutanäs, Nuckö och *Agneta Peedu*, f. Andersin från Nuckö.

VIGSEL:

I Danderyd den 12 nov. 1949 mellan *Lars Ahlbom* från Ormsö och rikssv. *Else-Marie Norlén*.

I Hamarby kyrka, Upplands-Väsby, den 3 dec. 1949 mellan rikssv. *Nils Erik Karlsson* och *Aina Dans* från Rikull.

I Stockholm den 29 okt. 1949 mellan rikssv. *Lars Erik Olsson* och *Alma Grönman* från Ormsö.

I Engelbrektskyrkan, Stockholm, den 29 april 1950 mellan rikssv. *Olle Wiström* och *Karin Nyman* från Rikull.

I Stockholm den 26 mars 1950 mellan rikssv. *Harry Åkerlund* och *Maria Alström* född Glad, från Ormsö.

Den 27 mars 1948 mellan rikssv. *Henning Gunnar Bertil Pettersson* och *Leida Krusman* från Nuckö.

DÖDA:

Änkefru *Katarina Ahlström*, född Bergström f. den 6 jan. 1872 på Ormsö, avled den 12 febr. 1950 i Rämnen.

Änkefru *Katarina Appelblom*, född Friberg f. den 14 maj 1857 på Ormsö, avled den 22 mars 1950 i Hult.

Alexander Enggrön, född den 19 okt. 1864 på Lilla Rågö, avled den 7 febr. 1950 på Vätö.

Fröken *Olga Fagerlund*, född den 7 dec. 1902 i Rikull, avled den 2 mars 1950 i Stockholm.

Änkefru *Gertrud Gäddman*, född Blomman f. den 17 april 1858 på Ormsö, avled den 19 febr. 1950 i Derome.

Johan Hamberg, född den 1 juni 1866 på Ormsö, avled den 16 febr. 1950 i Stockholm.

Johan Kornblom, född den 13 sept. 1879 på Ormsö, avled den 17 febr. 1950 i Rämnen.

Fröken *Katarina Nordbäck*, född den 5 okt. 1882 på Ormsö, avled den 10 febr. 1950 på Ramsö.

Änkefru *Lisa Nyman*, född Grönberg f. den 19 mars 1874 på Nuckö, avled den 8 mars 1949 i Stockholm.

Alfred Viktor Rosen, född den 29 okt. 1926 på Nargö, avled den 31 jan. 1950 vid Ormö.

Anders Svärd, född den 30 juni 1890 på Ormsö, avled den 3 mars 1950 på Söderby sjukhus.

August Tönisson, född den 24 nov. 1893 i Vippal, avled den 14 mars 1950 i Löttorp, Öland.

Fröken *Maria Vesterblom*, född den 22 aug. 1870, avled den 4 febr. 1950 å Rosenlunds Vårdhem i Stockholm.

Gustav Grönberg, född den 7 jan. 1878 på Nuckö, avled den 23 april 1950 på Stureby ålderdomshem, Stockholm.

Vår högt älskade Far

Johan Hamberg

född den 1 juni 1866 på Ormsö,
avled den 16 febr. 1950 i Stockholm.

Sörjd och innerligt saknad av

BARN, BARNBARN

och *Barnbarnsbarn* samt övrig *Släkt* och
många Vänner

*Aldrig vi komma att glömma
Vad oss Du gett i gången tid.
Tack för all Din omsorg ömma,
Tack, Du käre, sov i frid!*

Ett varmt tack till alla, som deltagit i vår
stora sorg.

Katarina Nordbäck

född den 5 okt. 1882

avsomnade lugnt och stilla
den 10 febr. 1950 på Ramsö.

Sörjd och saknad av

SYSTRAR, SYSTERBARN,

Släkt och Vänner.

*Sakta kom döden,
Den kom som en vän.
Han tog Dig vid handen,
Han förde Dig hem.*